

Let læs, lix og lyst

– tendenserne inden for de nyeste letlæsningsbøger

Af Anne-Mette Hermansen, konsulent for PLC i Helsingør Kommune

Liv og de hvide spøgelse af Søren Vagn Jacobsener er en mørkegrøn Dingo anno 1991. Jeg fandt den på en af skolernes hylder, lidt fedtet, meget slidt og udlånt 163 gange - et godt eksempel på en letlæsningsbog, der bliver bladret i og læst i de første år i skolen. Bogen har nu udtjent sin "læsepligt", og kan godt kasseres.

Der er kommet så mange nye bøger og udvalget er stort og alsidigt. For der skal læses og læses, så koden kan knækkes, og så de nye læsere får lyst til at gribe bøgerne og gå på opdagelse i dem. Jeg lægger den gamle bog væk og vil i det følgende pege på tendenser inden for letlæsningsbøger, præsentere nogle af de nyeste af slagsen og videregive nogle ønsker fra børnene derude.

Hardback – stort set alle de letlæsningsbøger, der er udgivet i 2018, har hård indbinding. De ligner rigtige bøger, bliver knap så fedtede og holder længere ude på skolerne og i taskerne.

Serier – mange nye udgivelser er en del af en serie. Som læser kan man følge de samme personer, man kender illustrationer og ved, hvad man kan forvente sig af handlingen. Som regel er læsbarheden også på samme niveau. Vi ved, at når børn har succes med en bog i en serie, så vil de gerne læse mere af samme slags.

Kategorisering – næsten alle forlag bruger en inddeling i sværhedsgrader. Det er ofte let-tal kombineret med lix-tal for de letteste bøger. Og lix-tal når læseren er mere sikker. For både lix- og let-tal gælder det, at jo lavere tal, jo lettere bog.

Information om læsning - forlagene gør en del ud af at informere lærere og forældre om, hvordan bøgerne er kategoriseret, og nogle forlag giver fif til, hvordan man træner den første læsning derhjemme.

Illustrationerne understøtter teksten og hjælper på læseforståelsen. I de nye udgivelser er der brugt mange forskellige formsprog for at underbygge læsningen af teksten, og i flere udgivelser eksperimenteres der med det grafiske udtryk, så man får hjælp til læsningen. Et fint eksempel er *Hannah. Tale er guld* af Anne-Marie Donslund, en børneroman for de 8–11 årige, hvor typografi og illustrationer understøtter læsningen på en inspirerende måde. Som læser er man tydelig klar over, hvornår der er tale om en indre dialog, og hvornår fortælleren er på.

Temaer for årets udgivelser – børnene sorterer

Flere undersøgelser viser at læselyst ikke blot fremmer læseevnen, men også lysten til læring generelt, derfor er kvaliteten af de bøger, vi tilbyder børnene, vigtig. De skal bare have det bedste.

Jeg bad en håndfuld børn fra børnehaveklasse til 3. klasse om at sortere to Ikea-poser med nogle af årets læse-let udgivelser. De sorterede ivrigt bøgerne og opdelt dem i emner: fodbold, hverdag, fantasy, heste ... og lette bøger. Børnene oplevede, at det ofte er svært at kategorisere de helt lette bøger med lav lix- og let-tal efter emne. "Det er de bøger, der ikke har så mange bogstaver, og nogen gange er det lidt svært at finde ud af, hvad de egentlig handler om..." sagde Laura, 7 år.

Lydret og lydner

Med de letteste bøger er det afkodningen, der er i fokus. At kunne sætte bogstavernes primære lyde sammen til små ord. Et eksempel på en meget let læst bog er *Fy og Bi i en å* af Kirsten Ahlburg. Den er en del af en serie, hvor der kun er brugt lydrette ord med 2 bogstaver, og den er på overskuelige 18 sider. Lidt af en kunst at få en fortælling til at fungere så det giver mening. For de små nye læsere kan det være en god idé at få bagside-teksten læst op af en voksen, så man får lidt for forståelse, inden man staver sig igennem teksten.

Der sker noget med indholdet i fortællingen, så snart man er oppe på at bruge 3 bogstaver. Her hjælper de lidt længere ord med til at forstå indholdet, og der er flere muligheder for at præsentere meningsfulde fortællinger. Et eksempel er *Liv har lus* af Kirsten Ahlburg. Det er en lille

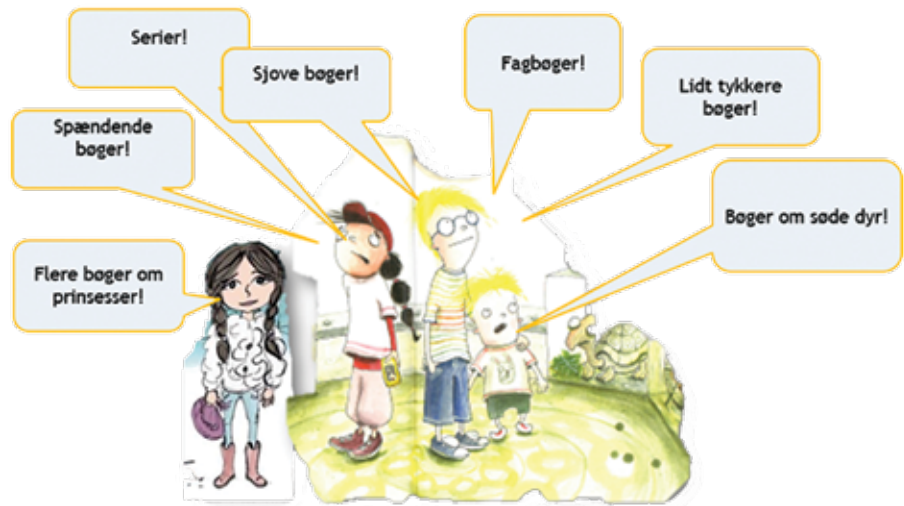
Let-tal betyder læseegnet-hedstal. Her er der flere parametre, der indregnes i tallet, bl.a. syntakst, antal sider og billeder, der underbygger teksten. Let-tal bruges til at kategorisere de letteste bøger.

Lix står for læsbarhedsindeks – det er et tal, der udregnes ud fra antal ord pr. helsætning + procentdelen af lange ord.

hverdagsfortælling, som mange børn kan forholde sig til. I *Løb Mik* af Maria Rørbæk får man også en dramatisk fortælling med ganske få ord om en tyr, en bold og Ali og Mik. Ali er i øvrigt en af de få farvede børn i de nyere udgivelser.

”Tykke bøger!” er noget børn beder om. De vil gerne have mange sider, så fortællingen ikke slutter for hurtigt og de hele tiden skal finde en ny bog. Her har forlaget Straarup & co på opfordring skabt en serie, de kalder Mega-serien. Første bog er skrevet af Marie Duedahl og hedder *Marta og Knuds vilde dag*.

Bøgerne om Otto og Lea er en ”gammel” serie med mange sider, og i år er bl.a. *Skæg på Månevej* udkommet. Bøgerne er lækkert sat op og har nogle herlige illustrationer af Els Cools og Oliver Streick. Det, der særligt kendetegner serien, er den direkte henvendelse til læseren, fx ”Hvad spiser I til jul hjemme hos jer?”. Som læser må man lige stoppe op og tænke sig om, og der er progression fra bog til bog - både i handling og i sværhedsgrad. En dejlig serie med mange sider.

Når koden er knækket, læsningen er ved at være sikker og lysten til at læse skal understøttes, gælder det læsning med mere indhold. Eleverne kan stadig støtte sig til lix-tal, men vælger gerne en kendt serie eller en fortælling, der fanger dem, selvom lix-tallet er højere end det, de plejer at gå efter.

Der er mange gode hverdagsfortællinger om livet i en familie, om skilsmisser, kæledyr og kammeratskab. Et eksempel er *Slangefodringen* af Maria Rørbæk med finurlige og humoristiske illustrationer af Julie Østergaard. Det er en spændende fortælling om skilsmisse, farens nye kæreste og hendes børn, en forsvunden kanin, der er ved at blive ædt af en albino Pythonslange, og om, hvordan de sociale medier er med til at skabe et drama.

Og så er der fodbold ...

For de elever, der er bidt af en rund bold, og som også vil læse om det, er der i 2018, blandt mange andre bøger om fodbold, kommet en ny bog i serien *Drømme og driblinger*. *Årets spiller* hedder den, og er skrevet af Birgitte Bregnedal. Det er en lille fortælling om en kamp med fodbold-faglige detaljer, og så handler den

mere generelt om at vinde og tabe og om, hvordan man tackler det.

Hvis man vil læse mere om virkelige fodboldspillere, er der også udgivet et række små letlæste fagbøger om kendte fodboldspillere. I serien *Læs med landsholdet* har Ole Sønnichsen i samarbejde med DBU bl.a. skrevet om Kasper Schmeichel og Nadia Nadim. I bøgerne fortæller landsholdspillerne, hvordan de begyndte at spille fodbold. Og den faglige tilgang til indholdet i bøgerne kan for nogen børn sætte skub i læsningen. Og hvad siger børnene så derude, når man spørger dem om, hvad de kan lide at læse? De børn, der hjalp mig med at sortere bøger, og de børn, der har været med i den store undersøgelse om børns læsning, siger bl.a:

Lad os der skriver, udgiver og indkøber bøger vælge det bedste til børnene, så alle børn oplever glæden ved at læse den gode fortælling - og lysten og modet til at angribe ordene og knække koden, så fortællingerne giver mening. ■

Link: Børns læsning 2017 <http://laeremiddel.dk/wp-content/uploads/2017/11/BrnsLsnin-genkelt.pdf>

